

А. О. Євграфова

Сумський державний університет

ЦІННИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ НАУКОВЦІВ

[Відгук на першоджерела Івана Огієнка, вміщені в наукових збірниках “Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: серія історична та філологічна” [редкол.: О. М. Завальнюк (гол. ред.), Є. І. Сохацька (відп. ред.) та ін. – Кам’янець-Подільський : Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2007-2011. – Вип. IV-VIII].

Збірник «Іван Огієнко і сучасна наука та освіта», починаючи з четвертого випуску (всього їх видруковано вісім), робить доступним для науковців першоджерела, які належать Іванові Огієнку, а саме: Вип. IV – С. 291-301; Вип. V. – С. 364-373; Вип. VI. – С. 289-320; Вип. VIII. – С. 345-347. Зважаючи на складний життєвий шлях митрополита Огієнка, а це: перебування його за межами рідної землі, зберігання значної кількості його праць у бібліотеках за кордоном, відсутність повного доробку вченого в українських бібліотеках, - можна стверджувати, що поява у названому збірнику рубрики “Першоджерела” робить серйозну заяву щодо популяризації спадщини цієї непересічної людини.

При розмаїтті надрукованих матеріалів, які присвячені спогадам, порадам вчителю, аналізу творчої діяльності Огієнка, історії Огієнківського руху, сучасному дискурсу гуманітарної науки в екстраполяції на огієнкіану та ін., особливе місце належить першоджерелам, які можуть бути опрацьовані та інтерпретовані науковцями.

Надруковані у збірниках «Іван Огієнко і сучасна наука та освіта» першоджерела відбивають позицію автора (Огієнка), торкаючись різних аспектів його життя і діяльності. Тут вміщені матеріали, які йдуть від Огієнка як міністра ісповідань, де наголошується на необхідності здійснювати відправи та виголошувати проповіді в церквах рідною мовою (К. В. Завальнюк, Т. В. Стецюк. Від упорядників. – Вип. VIII. – С. 345), вміщуються проповіді (Вип. V. – С. 346-372), факти із життя Огієнка (Вип. VI. – С. 289-291), літературні твори, історичні довідки – все це допомагає створити образ людини, яка молиться за Тараса Шевченка (Вип. V. – С. 372-373), за Матір-Україну, яка говорить в його серці, яку він ніколи не покине і не зрадить (Вип. VI. – С. 302). Відчувається, що патріотичний дух, яким просякнуте все єство Івана Огієнка, спрямований на Україну: «Нехай воскресне Україна серед живих у вічному колі» (Вип. VI. – С. 302).

Особлива увага Огієнка приділена питанням мови, саме тим проблемам, які залишилися нерозв’язаними і до сьогодні. У відомих проповідях «Навчаймо дітей своїх українській мові», де йдеться про народні звичаї, пов’язані із святами, звучать заклики: «Любімо свій український народ», «Служімо українському народові найперше», «Служити народові – то служити Богові», «Бережімо свою рідну українську мову» (Вип. V. – С. 364-365).

Звертання до українців оберігати рідну мову звучить своєчасно, особливо після «замаху» прийняти 5 червня 2012 р. у Верховній Раді сумнозвісний Закон «Про засади мовної політики» (проект цього закону під номером 9073). Тверда і послідовна позиція Івана Огієнка щодо збереження української мови могла б стати **культовою**, якби у розвиток і функціонування мови втручалися не політики, а науковці, фахівці-філологи, етнологи, психолінгвістики, регу-

люючи це питання на державному рівні. Огієнко цілком слушно говорить про зв'язок мови із звичаями народу. Варто згадати думку німецького енциклопедиста В. фон Гумбольдта, яка вперше прозвучала наприкінці XVIII-початку XIX ст.: «Мова народу є його дух, і дух народу є його мова. І важко уявити собі щось більш тотожне». В. фон Гумбольдт вводить мову у культурний контекст, що цілком збігається з Огієнківським «Рідні звичаї – на чужині – це евшан-зілля, яке нагадує нам про все своє, про все рідне, про родину, про свою Батьківщину. Українська мова невідривна від своїх українських звичаїв. Де свій звичай, там і своя рідна мова. А де українська мова, там буде і український звичай. Звичай і мова – це одне ціле, нероздільне» (Вип. V. – С. 365-366). І далі цитуємо: «Мова – це серце народу, це жива душа його!», «Рідна мова – це мова наших батьків і прабатьків, дідів і прадідів, це мова того народу, з якого ми колись вийшли. Того народу, що породив нашу родину».

Рідна мова – це найголовніша основа існування народу як окремої нації: без окремої своєї мови нема самостійного народу, нема самостійної нації» (Вип. V. – С. 366).

Читаймо Огієнка! Його слова звучать як сполох, виконання яких стає обов'язковим, і звучать своєчасно. Залишається лише схилити голови до написаного ним, побачити і почути, перейнятися і діяти згідно з його заповідями.

Все, що подають збірники «Іван Огієнко і сучасна наука та освіта» із спадщини Огієнка, варто уваги, бо його повчання має неминуще значення. І треба додати слова подяки головному редакторові Євгенії Сохацькій за ці матеріали.

Отримано: 17.06.2012 р.